

ՀՈԳԵՎՈՐ-ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԹԵՄԱՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՅԱՆ ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ԿԱՅՔԵՐՈՒՄ

Անկախացումից հետո, երբ մամուլն ու հեռուստատեսությունը թոթափեցին խորհրդային կարգերի գաղափարախոսությունը, ազատագրվեցին պարտադրված տեղեկատվություն հաղորդելու լծից, ի հայտ եկան այնպիսի թեմաներ, որոնք մինչ այդ արգելված էին: Մեր կրոնի, եկեղեցական ժառանգության մասին բազմակողմանի տեղեկատվություն հայտնվեց նախ հեռուստատեսությունում և մամուլում, ապա նաև՝ համացանցում: Հոգևածում քննության են առնված ինչպես Հայ առաքելական եկեղեցուն պատկանող կամ վերջինիս գաղափարները քարոզող կայքերը, այպես էլ կրոնական այլ կազմակերպությունների, աղանդավորական շարժումների քարոզչությունն իրականացնող կայքերը:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ՝ հոգևոր-կրոնական հաղորդումներ, կայքէջեր, Հայ առաքելական, տեղեկատվություն, քարոզչություն իրականացնող կայքեր:

20-րդ դարի վերջին քառորդում մարդկության մեծագույն ձեռքբերումներից մեկը համակարգիչն է, որը շատ կարճ ժամանակահատվածում մեխանիկական գործողություններ կատարող սարքից վերածվեց հաղորդակցության և տեղեկատվություն տարածման կարևորագույն միջոցի: Համակարգչային ծրագրերի ձևաչափությունը լայն հնարավորություններ ու սահմաններ բացեցին մարդու առջև: Ըստ վիճակագրության՝ տեխնիկական ոչ մի գյուտ այսքան արագ և նույնքան լայն կիրա-

ռություն չի ունեցել, ինչպես համակարգիչը: Օրինակ՝ 1990-ական թվականներին ԱՄՆ-ում, Գերմանիայում, Մեծ Բրիտանիայում, Ճապոնիայում հազար բնակչից 250-400-ը համակարգիչ ուներ: Այս ցուցանիշը, իհարկե, գիջում էր ավտոմեքենայի (միջինը մեկուկես անգամ) և հեռուստացույցի (միջինը երկու անգամ) ցուցանիշներին: Սակայն այնպիսի տարածման չափերի, որին համակարգիչը հասավ 21-րդ դարում, հեռուստացույցի տարածման համար պահանջվեց քառասուն տարի, իսկ ավտոմեքենայի՝ յոթանասուն տարի [1, 1]:

Համակարգիչի մեծ մասսայականությունը պայմանավորված է վերջինիս բազմաբնույթ ու տարատեսակ գործառնություններով, որոնք հնարավորություն են տալիս տարբեր մասնագիտությունների տեր մարդկանց օգտվելու համակարգիչի ծառայություններից՝ մի քանի անգամ դյուրին ու արագ դարձնելով աշխատանքը: Իսկ համակարգչային ցանցերի՝ հատկապես Ինտերնետ կայքերի տարածումը առաջ բերեց «ինֆորմացիոն հասարակություն» գաղափարը, որով և տեսաբանները բնութագրում են 21-րդ դարը:

Երրորդ հազարամյակի մարդու համար տեղեկատվությունը անփոխարինելի արժեք է: Իսկ ի՞նչ է տեղեկատվությունը, և ինչո՞ւ է այն այդքան կարևոր դեր ու նշանակություն ստացել ժամանակակից դարաշրջանում: Ինֆորմացիայի էությունը հասկանալու համար ռուս տեսաբան Դմիտրի Իվանովն առաջարկում է նախ տարան-

ջատել հաղորդագրություն, վերարտադրություն կամ մեկնաբանություն, հաղորդակցություն հասկացությունները: «Հաղորդագրությունը մարդու ինտելեկտուալ գործունեության արդյունքի փոխանցումն է: Վերարտադրությունը կամ մեկնաբանությունը միտքն է, որը ձևավորվում է ձեռք բերված գիտելիքի արդյունքում: Հաղորդակցությունը միայն փոխանցման գործընթացի, հեռարձակման ապահովողն է: Սակայն ժամանակակից հասարակության մեջ հաղորդագրություն- վերարտադրություն- հաղորդակցություն եռակցության մեջ իշխողը հաղորդակցությունն է կամ հեռարձակումը» [1, 359]:

Պատահական չէ, որ տեղեկատվության բաղկացուցիչ մասերից ընդգծվում է տեղեկատվության փոխանցումը, հաղորդումը, քանի որ, եթե չլինեն ինֆորմացիայի տարածումն ապահովող միջոցները, տեղեկատվությունը կկորցնի իր նշանակությունը: Այստեղից էլ՝ որքան զարգացած են հաղորդակցության միջոցները, այնքան տեղեկացված է տվյալ հասարակությունը:

Համակարգչի և ինտերնետի ներմուծումը մեր կենցաղ էականորեն փոխեց տեղեկատվություն ստանալու միջոցների մասին մեր պատկերացումները: Կարճ ժամանակում հեշտ և արագ տեղեկատվություն քաղելու հնարավորությանն այսօր ռադիո և հեռուստաթերթին զուգահեռ ընձեռում են նաև ինտերնետային կայքերը: Վիրտուալ բազմազան տիրույթներից դուրս չեն մնում հոգևոր թեմաները: Գործում են եկեղեցիների ինչպես պաշտոնական, այնպես էլ անկախ հոգևոր կայքեր, որոնք տեղեկություն են տալիս եկեղեցական կյանքի, հովվական գործունեության, հարող կազմակերպությունների, կրոնական ու աստվածաբանական հարցերի մասին:

Դիտարկելով հոգևոր-կրոնական հայաստանյան կայքէջերը՝ դրանք կարելի է բաժանել երկու խմբի.

ա) Հայ առաքելական եկեղեցուն պատկանող կամ վերջինիս գաղափարները քարոզող կայքեր,

բ) Հայ առաքելական եկեղեցու գաղափարական սկզբունքներին չհարող կրոնական այլ կազմակերպություններին, աղանդավորական շարժումների քարոզչությունն իրականացնող կայքեր: Քննենք դրանք ըստ խմբերի՝

ա) Հայ առաքելական եկեղեցու քարոզչությունն իրականացնող կայքէջեր.

Հայ Առաքելական եկեղեցու գործունեությունը ներկայացնող ինտերնետային կայքերը, կարելի է ասել, ձևավորման փուլում են: Դրանց ստեղծման և շրջանառության ժամանակահատվածը կարելի է համարել 1990-ական թվականների վերջը: Մեր եկեղեցու վարդապետության, պատմության ու գործունեության վերաբերյալ տեղեկություն պարունակող ինտերնետային էջերն այսօր շատ չեն: «Էյ Էմ» տիրություն գործող հոգևոր կայքերից առանձնանում են Արարատյան Հայրապետական թեմի պաշտոնական և Զվարթնոց տեղեկատվական կենտրոնի էլերտրոնային էջերը: www.araratian-tem.am կայքը ստեղծվել է 2003 թ.: Այն, ի տարբերություն թեմական մյուս կայքէջերի, առավել շատ է անդրադառնում հասարակությանը հուզող արդի խնդիրներին, փորձում է ամրապնդել հոգևորական-անհատ կապը: Այն լուսաբանում է ոչ միայն հոգևոր թեմաներ, այլև մշակութային իրադարձություններ՝ այսպիսով կապ ապահովելով հասարակության լայն շրջանակների հետ: Արարատյան Հայրապետական թեմի պաշտոնական www.araratian-tem.am կայքի բովանդակության բազմազանությունը պայմանավորված է թեմի գործունեությամբ, իրականացրած ծրագրերով: 2003թվականին www.araratian-tem.am կայքում ստեղծվեց «Իմ քահանան» ծրագիրը, որը կարճ ժամանակ անց դարձավ ինքնուրույն կայք՝ www.qahana.am : Այս կայ-

քը առաջարկում է վիրտուալ քահանայի գաղափարը, որի ստեղծումը հնարավոր դարձրեց էլեկտրոնային փոստով գրուցել հոգևորականի հետ, ստանալ ամենատարբեր հարցերի պատասխաններ: Միայն առաջին մեկ տարվա ընթացքում www.gahana.am կայքում հոգևորականը պատասխանել է հազար նամակի:

www.araratian-tem.am և www.gahana.am կայքէջերից փոքր ինչ ուշ՝ 2005 թվականին, Հայ առաքելական եկեղեցու Արարատյան Հայրապետական թեմի «Զվարթնոց» տեղեկատվական-վերլուծական կենտրոնի կողմից ստեղծվեց մյուս հոգևոր-կրոնական էլեկտրոնային կայքը՝ www.zvartnoc.am -ը: Բաղկացած է չորս հիմնական բաժիններից, որտեղ մեր եկեղեցու պատմությանն ու մերօրյա գործունեությանը զուգահեռ ներկայացվում են Հայաստանում տարածված այլ դավանանքներ, լուսաբանվում մեր երկրում գրանցված կրոնական այլ կազմակերպություններ, անդրադառնում դրանց գործունեությանը: Վերը նշված կայքը հայաստանյան մյուս հոգևոր-կրոնական կայքերից առանձնանում է նաև գիտական ուսումնասիրություններով, քրիստոնեությունը իբրև համամարդկային կրոն ներկայացնելու ձգտումով:

www.armenianchurch.org հասցեում է տեղադրված Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի պաշտոնական կայքէջը: Ի տարբերություն Հայ առաքելական եկեղեցին ներկայացնող մյուս էջերի՝ այս մեկը Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի գործունեության անմիջական անդրադարձն է: Այստեղ եկեղեցական տոնացույցից, քրիստոնեությանն ու եկեղեցու պատմությանը նվիրված ակնարկներից բացի ներկայացվում են նաև եկեղեցական իրադարձությունները, եկեղեցական կառույցների աշխատանքը: Էջը պարբերաբար լրացվում է Ամենայն Հայոց Հայրապետի սրբատառ կոնդակներով, օրհնության գրերով, ուղերձներով:

Հարկ է նշել, որ մեր եկեղեցու գործունեությունը լուսաբանող ինտերնե-

տային էջերը բնույթով գրեթե նման են միմյանց, սակայն կա մի էական տարբերություն. կայքէջերի մի մասը մշտապես թարմացվում է նոր տեղեկություններով և կրոնական բնույթի լուրերով, մյուսներում տեղ գտած նյութերն անփոփոխ են, ինչպես օրինակ ակնարկներ հայ եկեղեցու պատմության ու տոների մասին, հատվածներ Աստվածաշնչից, հայրաբանական գրականությունից: Առաջին տեսակի կայքերում մեծ չափաբաժին են կազմում է իրադարձային նյութերը, իսկ երկրորդ տեսակի կայքերում մեծածավալ հոդվածներն ու ակնարկները: Այդօրինակ կայքերից է www.lusamut.net -ը: Այն հոգևոր-կրոնական մյուս էջերից առանձնանում է նրանով, որ նպատակամիտված է հոգևոր-մշակութային արժեքները ներկայացնել ոչ միայն սեփական նյութերով, այլև ներգրավում է այլ հեղինակների ուսումնասիրություններ: www.lusamut.net կայքէջը առանձնանում է իր ենթաէջերի բազմազանությամբ և ինքնատիպությամբ: Ուշագրավ է Գևորգյան հոգևոր ձեմարանի (ԳՀՁ) թեզեր էջը [2], որտեղ տեղադրված են ձեմարանականների՝ տարբեր ժամանակներում գրված աշխատանքները: Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի միաբանների գիտական ուսումնասիրություններին հնարավոր է ծանոթանալ կայքի «Քարոզներ» ենթաէջի միջոցով [2]:

Ընդհանրացնելով դիտարկված նյութերը՝ կարելի է ասել, որ հայաստանյան հոգևոր-կրոնական ինտերնետային կայքէջերը նմանօրինակ են: Դա թերևս բացատրվում է նրանով, որ դրանց հեղինակներն անդրադառնում են հիմնականում հոգևոր-կրոնական միևնույն բնագավառներին ու թեմաներին: Օրինակ՝ տոնացույց, եկեղեցու պատմություն, խորհուրդներ և այլն: Մեր կարծիքով՝ այս դաշտում բացակայում են քրիստոնեական կամ եկեղեցական որևէ բնագավառի կամ թեմայի մասին բազմակողմանի և խորացված կայքէջերը: Ասվածն ավելի տեսանելի դարձնելու համար կարող ենք դիտարկել հոգևոր-

կրոնական ռուսական կայքէջերը: Այստեղ ամեն մի ոլորտ ներկայացվում և ուսումնասիրվում է առանձին կայքէջի կամ կայքէջերի միջոցով: Ասենք, առանձին կայքէջեր կան կրոնական կազմակերպությունների, Աստվածաշնչյան մեկնությունների, քրիստոնեական գրականության և այլ թեմաների մասին: Միայն www.evangelie.ru կայքում կա 1127 հոգևոր-կրոնական կայքէջի հղում, որոնցից յուրաքանչյուրը ներկայացնում է կրոնական որևէ ոլորտ [3]: Օրինակ՝ քրիստոնեական գրականությունը ներկայացված է տասնյակ կայքէջերում, գոյություն ունի անգամ «քրիստոնեական գրականության միության» կայքէջը՝ www.aclib.spb.ru, որտեղ ներկայացված են ոչ միայն ռուսական, այլև քրիստոնեական գրականության համաշխարհային նմուշներ [4]: Պետք է նշել, որ քրիստոնեական գրականությունն այս կայքէջերում համակարգված ու տեսակավորված է, օրինակ, եթե www.cozamdeo.ru-ն «Քրիստոնեական գրականության գրադարանի» կայքէջն է, ապա www.lhf.ru կայքէջում ներկայացված է միայն բողոքական եկեղեցու գրականությունը [5], [6]: Իսկ www.christian-books.kazan.ru կայքէջից հնարավոր է գնել քրիստոնեական գրականություն և DVD սկավառակներ [7]:

բ) Կրոնական այլ կազմակերպություններին պատկանող կայքեր.

Հոգևոր-կրոնական կայքէջերի ուսումնասիրության ժամանակ հանդիպում ենք նաև Հայ Կաթողիկե և Ավետարանական եկեղեցիների կայքէջերի: Բազմաթիվ են նաև այնպիսի կայքեր, որոնցից շատերի հեղինակները անհայտ են: Կրոնական այդպիսի կայքերից են «Հավատք», «Բարի լուր», «Գործք 13 քրիստոնեական միություն», «Աստծո ժողովուրդ» և այլն [8], [9], [10], [11]: Այս կայքէջերում մեծ մասամբ ներկայացված են վկայություններ, զանազան քարոզներ, պատգամներ, հոգևոր երգեր, կինոնկարներ, հոգևոր բանաստեղծու-

թյուններ: Նյութերի գաղափարական բովանդակությունից կարելի է եզրակացնել, որ վերջիններս Հայ Առաքելական եկեղեցու հովանու ներքո չեն գործում: Պետք է նշել, որ քրիստոնեական այլ եկեղեցիների ու կրոնական կազմակերպությունների կայքէջերը տարբերվում են ոչ միայն բովանդակային, գաղափարախոսական առումներով, այլ նաև ձևավորմամբ: Այստեղ բացակայում են հայկական մանրանկարչական արվեստի նախշերը, գույները, սրբապատկերները: Նյութերի բովանդակային կառուցվածքը պայմանավորված է տվյալ կայքի կրոնական, գաղափարական պատկանելությամբ: Այսօրինակ կայքերում զետեղված նյութերը լրագրության հետ կապ չունեն, սրանցում բացակայում է հեղինակային մոտեցումը: Նյութերը կառուցված են քրիստոնեության մասին ոչ թե տեղեկատվություն հաղորդելու, այլ տվյալ աղանդի շրջանակներ նոր անդամներ գրավելու համար: «...Վախ, ընկճվածություն, սուգ, դառն անցյալ, բռնություն, մերժվածություն, վիրավորվածություն, ընտանեկան անախորժություն և այլն: Եթե Դուք տառապում եք նման խնդիրներով գրեք մեզ, լսեք մեր պատգամները: Մենք կօգնենք ձեզ Տիրոջ Շնորհքով» [11]:

Ամփոփելով հոգևոր-կրոնական հայկական կայքէջերի բնությունը՝ պետք է անդրադառնալ մեկ հարցի ևս. արդյո՞ք այս կայքերում տեղադրված նյութերը կառուցվածքային, ժանրային և բովանդակային տեսակետից կարելի է լրագրական համարել: Մեր կարծիքով, եթե հոդվածում նշված ա) խմբի կայքերում կարելի է այդպիսիք գտնել, ապա բ) խմբում՝ ոչ, ուստի դիտարկենք միայն ա) խմբի կայքերի նյութերը:

Այստեղ նյութերը միատարր չեն: Ոչ իրադարձային նյութերի բաժնում հիմնականում պատմական ակնարկներ են, այս կամ այն տոնի, ծեսի խորհրդի նկարագրություններ, տարբեր հոգևորականների քարոզխոսություններ և այլն:

Հարկ է նշել, որ դրանց մեծ մասի հեղինակները հոգևորականներ են կամ հոգևոր հաստատության ուսանողներ: Այս հանգամանքով պայմանավորված նյութերի տեքստերն ուրույն դիմագիծ ունեն: Դրանք ավելի շատ նկարագրողական են, զուրկ հարցադրումներից: Այս կայքերում իրադարձային նյութերի մեծ մասը պաշտոնական լրատվություն է, օրինակ՝ «Ապրիլի 12-ին Հայոց Հայրապետը կմասնակցի 100-րդ տարելիցի առիթով Սուրբ Պետրոսի տաճարում Ֆրանցիսկոս Պապի կողմից մատուցվելիք Ս. Պատարագին» {12}:

Խոսելով Հայ առաքելական եկեղեցուն պատկանող կայքէջերի մասին՝ պետք է նշել, որ ինտերնետում իրենց էջերն ունեն նաև Անթիլիասի Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսությունը, Երուսաղեմի Հայոց Պատրիարքությունը, Կոստանդնուպոլսի Հայոց Պատրիարքությունը, Զմմառ Կաթողիկե Հայոց Պատրիարքությունը, Վենետիկի Մխիթարյան միաբանությունը: Հոգևոր-կրոնական առանձին կայքէջեր ունեն նաև Հայ առաքելական եկեղեցու Հյուսիսային Ամերիկայի Արևմտյան թեմը, Հյուսիսային Ամերիկայի Արևելյան թեմը, Հյուսիսային Ամերիկայի թեմը, Կանադայի թեմը, Սիրիայի թեմը: Այս կայքէջերում ներկայացված է թեմերի ձևավորման, կազմավորման պատմությունը, թեմական կյանքում տեղի ունեցած իրադարձություններ, տեղեկություններ քրիստոնեական տոների, խորհուրդների, ծեսերի մասին և այլն: Նշենք, որ կայքէջերի մեծ մասը օտար լեզուներով է, հեղինակները՝ հիմնականում Հայ առաքելական եկեղեցու թեմերում սպասավորող հոգևորականներն են:

Առանձին կայքէջեր ունեն նաև Մփյուռքի որոշ եկեղեցական համայնքներ, հոգևոր վարժարաններ, կրթօջախներ: Այդպիսի կայքէջերից են, օրինակ՝ Դիթրոյթի Սուրբ Հովհաննես եկեղեցին, Նյու Յորքի Սուրբ Ներսես Վարժարան, Մարսելի Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցին և այլն: Դրան-

ցում տեղեկություններ են պարունակում միայն տվյալ եկեղեցու կամ հոգևոր կրթօջախի գտնվելու վայրի, կոորդինատորների, հոգևոր սպասավորների կամ տեսչական կազմի մասին: Նմանատիպ կայքէջերը մանրամասն չենք ներկայացնում, քանի որ այն մեր այս ուսումնասիրության շրջանակներից դուրս է:

Ամփոփելով՝ նշենք, որ ինտերնետայի ցանցերի ընդլայնմանը զուգահեռ առաջանում են հոգևոր-կրոնական նոր կայքէջեր: Կարելի է եզրակացնել, որ քիչ ժամանակ անց, հոգևոր-կրոնական կայքէջերը կունենան ավելի հստակ դիմագիծ, կավելանան նրանցում ընդգրկված ենթաէջերը՝ բազմակողմանի և ամբողջական տեղեկատվություն հաղորդելով հոգևոր-կրոնական թեմաների ու ոլորտների մասին:

Հոգևոր-կրոնական կայքերի կայացումը ենթադրում է մասնագետների՝ լրագրողների ներգրավում կայքերի գործունեության ոլորտում: Սա իր հերթին կնպաստի, որ հոգևոր-կրոնական կայքերում նյութերը լինեն կառուցված լրագրության ժանրային և կառուցվածքային սկզբունքներով: Ըստ այդմ՝ վերջիններս կդառնան ավելի հետաքրքիր՝ ձգբոլորեն կատարելով իրենց առաքելությունը. համակողմանի տեղեկատվություն հաղորդելով յուրաքանչյուր իրադարձության կամ երևույթի մասին: Նյութերի լրագրողական մատուցումը կնպաստի նաև Հայ առաքելական եկեղեցու քարոզչությանը, եկեղեցի-հասարակություն կապի ամրապնդմանը:

Հոդվածի ներկայացման տարեթիվը՝
14.02.2015

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Дмитрий Иванов, Виртуализация общества, М., 2004.
2. www.lusamut.net
3. www.evangelie.ru
4. www.aclib.spb.ru
5. www.cozamdeo.ru
6. www.lhf.ru
7. www.christian-books.kazan.ru
8. www.hawatk.com
9. www.barilur.com
10. www.hopeofarmenia.com
11. www.armeniaforchrist.org
12. www.armenianchurch.org

ДУХОВНО-РЕЛИГИОЗНЫЕ ТЕМЫ НА АРМЯНСКИХ ЭЛЕКТРОННЫХ СТРАНИЦАХ ЛУСИНЕ БАЛЯН

*Ереванский государственный университет,
Кафедра радио-тележурналистики, телеканал 'Шогакат', сценарист, соискатель*

После провозглашения независимости, когда пресса и телевидение сбросили с себя господство советской идеологии, освободившись от навязываемого способа подачи информации, обнаружились темы, которые до этого были запрещены и недоступны. Разносторонняя информация о нашей религии и церковном наследии появилась сперва на телевидении и в прессе, потом в интернете. В статье исследуются как веб-сайты Армянской Апостольской церкви, освещающие ее идеи, так и других религиозных организаций, движений.

Дата представления статьи: 14.02.2015

SPIRITUAL AND RELIGIOUS THEMES ON THE ARMENIAN ELECTRONIC PAGES LUSINE BALYAN

*Yerevan State University, Chair of Radio and TV Journalism
Screenwriter – journalist at "Shoghakat" TV*

After the Armenian independence, when the press and television cast off the domination of the Soviet ideology, being freed from the imposed way of presenting information, some topics emerged that previously were banned and unavailable. Versatile information on our religion and ecclesiastical heritage appeared first on TV and in the press, then the Internet.

The article examines both the websites of the Armenian Apostolic Churches, illuminating their ideas and other religious organizations, movements.

Article submission date: 14.02.2015